

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, félíven.
Előfizetési ár: egész év e 48 kor., félévre 24 kor.
Egyes szám ára egy korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium
idei küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Pál fordulása.

A két főapostol története gyakran foglalkoztatja most gondolatainkat. Megértést és bocsánatot hirdet a múltra, reménységet a jövőnkre.

Péter, aki akínzások idején eltagadja, hogy ő is a Jézus kísérői közül való, ötven nap múlva, mikor pedig már tudja, hogy a gyalázkodás után a keresztfá következik, a Szent Lélektől teljesen mer predikálni és tud hódítani sok ezer lelkeket a Krisztus követé-ére, bátran és öntudatosan nézve szembe a vértanú halállal.

Pál, a gögös római polgar és fanatikus zsidó, aki vad gyűlölettel üldözte a birodalomnak és Izraelnek egyaránt ellenségül latott keresztyén-séget, — az Úr kegyelméből egyetlen pillanat alatt megfordul; megérti Krisztu-t, úgy, mint más senki sem és odaadja magát Krisztusnak min-ce restül, úgy, mint senki sem.

Nem szabad tehát kétségbeesnünk s a mindent elpusztító özönvízről beszelnünk, ha bármekkora züllöttséget és elaljasodást látunk is ebben a múltó világban. Nincsen ember, akit az Isten kegyelme a Krisztus által meg ne javíthatna és nincsen Saulus, akit az Úr akarata Pállá ne tehetne.

Pál fordulásra van szükség a mi egész köz-életünkben. Nemcsak egyesek bűnösök itten, bűnös az egész társadalom, mely bűnben engedte felburjánzani a bűnt, gyávan meglapult előtte és éretlenül marakszik miatta.

Üldöztük Krisztust, mint Saulus, de sokkal gonoszabbul, mert őt vallásos zsidónak nevelték, minket meg keresztyén erkölcsökre tanítottak volna. Üldöztük Krisztust, pedig ha ő hozzá hívek lettünk volna, lett volna bennünk erő idején elnyomni a gonosz-ságot, bátorság ellen-állani és volna most szeretet az együttes mun-kára.

Csüggednünk nem szabad, de ha remélni akarunk, szakítanunk kell a múlttal gyökerestől

és átadni magunkat — mint Pál apostol — tel-jesen Krisztusnak.

Pált, mikor Damaskusba ment, földre sújtotta az Úr és úgy adott neki világosságot a Krisztus megértésére. Minket is földre sújtott az Úr, s bizonyára azért, hogy felemeljen és Krisztushoz vezessen.

Bizzunk ebben, atyámfiak, és ha hívek le-szünk Krisztushoz, mi is megtehetjük, amit Szent Pál cselekvék.

Kun Béla.

Tarca

Magyarország és a román fejedelm-ségek Kálvin levelezéseiben.

Mottó:

Engem is a bánat megviselve zordít,
Vigaszt hű lelkem a multakba fordúl,
Azokkal időzöm, akik egykor voltak,
S mit az élet megvon, megadják a holtak.
Arany.

Kálvin összegyűjtött, nagyszámú leveleinek (lásd Herminjard gyűjteményét és a Corp. Reformatorum megfelelő kötetét) olvasgatása közben feltűnik az a széles-körü érdeklődés, mely az ő nagy szellemét Európa csak-nem mindenik országa és népe iránt foglalkoztatta. Neki és barátainak egymással való levelezése szinte azon kor hírlapirodalmát pótolja azzal a különbséggel, hogy sokkal lelkiismeretesebb és sokkal mélyebb, mint általában veve a mai kor hírlapirodalma. Európának Kál-vintól távol eső, keleti országaira vonatkozólag is találunk híreket levelezéseiben, ezek közt Magyarországra és a szomszéd tartományokra is. Két dolog hívja itt fel különösen Kálvinnak és barátainak figyelmét: egyik a reformáció terjedése, a másik a törökök előnyomulása, amely akkor, úgyszólván, az egész kontinens réme volt. Meglepő az az alapos tájékozottság, mely tudósításaikban nyilvánul. Kétségkívül hiadatan mérlegelték a híreket és szűrték le a tényeket, de akkor még, ha nagyítás fordult is elő a hírek terjesztése körül, nem volt meg az a vakmerő visszaélés és lelkiismeretlen hamisítás, amit manapság, tendenciával karöltve, látunk sok esetben az újságokban és egyes emberek hírelésében.

De, bizonyára, megbízható és hiteles hírvivői és tudósítói voltak Kálvinnak és reformátor társainak. — Hazánkról és a szomszédos országokról Nyugoteurópa

népeit, a birodalmi és pápai követeken kívül, első rendben a tanulás végett oda járó-keelő magyar ifjak tájékoztatták. Nem szólok ezúttal azokról a nagyszámú ifjakról, akik Wittenbergbe mentek, ahonnan, főként Melanchton útján, szintén értesült Kálvin a magyarországi eseményekről. Csak azokat említem meg, akik Helvetiában jártak s a helvét reformátorokkal szóval, vagy írásban érintkeztek. Első *Makár* (Macarius) József, pestmegyei ifjú, aki 1544 június vagy júliusában járt Zürichben s Bullingerrel értekezett. Ugyanennek az évnek az őszén *Belényesi* Gergely Genfben Kálvint látogatta meg s később hozzá Strassburgból rendkívül érdekes levelet írt. *Fehérthóty* János, magyar kancelláriai titkárnak négy levele maradt reánk, amelyeket 1551-ben intézett Bullingerhez. *Huszár* Gál reformátorunknak egy levelet olvassuk, melyet 1557-ben írt Bullingerhez. 1561-ben *Kaprophontes* (Vadas) Ferenc kereste fel Wittenbergből egy levelel Kálvint; 1562-ben pedig *Szöts* Lukács járt Zürichben Bullingernél, akinek azután többször is írt, de csak Bullingerhez intézett egy levele maradt fel 1562-ből. Valószínű, hogy még több magyar is járt Kálvin életében Helvetiában s nála is megfordult vagy vele levelezett, de a kutatás eddig csak ezeket hozta felszínre. Én legalább csak ezeket ismerem. Föl kellett említenem azokat is, akik Bullingernél jártak s vele levelezésben álltak, mert Kálvint, a vele való állandó összeköttetésnél fogva, Bullinger mindenről híven értesítette. Bullingeren kívül még a következő reformátorokat találjuk azok között, akik Kálvint a magyarországi eseményekről értesítették: *Farel* Vilmos (Neuchatel), *Viret* Péter (Lausanne), *Bucer* Márton (Strassburg), *Bedrot* Jakab (Strassburg), *Frecht* Márton (Ulm), *Melanchton* Fülöp (Wittenberg), *Sultzer* Simon (Bern), *Blauer* Ambruzs (Constanz), *Moiban* Ambruzs (Boroszló), *Hedio* Gáspár (Strassburg).

Kálvinnak 1541 március 29-én Regensburgban kelt levelében találunk először tudósítást Magyarországról, kapcsolatban a török hódítással és a moldovai románok viselt dolgaival. Levelének ide vonatkozó részlete ez: „A törökről különböző hírek vannak elterjedve. Egyik az, hogy az a magyar szerzetes (Martinuzzi), aki János király halála után csesemő gyermekének a gyámságát magához ragadta, nehezen bír Ferdinándnak ellentállni s ezért a töröktől kért segítséget. Ez nem csekély sereget küldött segítségül, amely Pestet, Ferdinánd városát elfoglalta. E város a Duna partján, Buda környékén fekszik. Ennek a fölmentésére gyűjtik most a katonákat. Mások azt beszélik, hogy már maga a török szultán is nagy sereggel és készülettel odaérkezett. Ismét mások azt hírelik, hogy ennek a készülődését valamely ismeretlen belső mozgalom akadályozza. Meglátjuk rövid idő múlva mi lesz. Nem lehetetlen, hogy a szultán ott-hon csakugyan kötve van, mintha talán a románok tartóztatnák (si a Valachis abstinent). Ezek u. i. az ő zsarnokuktól elpártolva, amint tudva van, a török uralma alá adták magukat. A szultán egy palatinust (vajdát) (Lacusta István) nevezett ki az ő törzsükből, kit azonban ő nevelt. Nem tudom, miként lehet az, hogy most meg már inkább végsőkig akarják a török kegyetlenségét ingerelni, mintsem uralmá alatt maradni. A múlt télen u. i. a palatinust meggyilkolták, mire a törökök mind elhurcolták, akik a gyilkosságban részesek voltak. Ekkor a moldvaiak új vajdát (Corneo Sándor) választottak magoknak, akit erős esküvel köteleztek le, hogy örökös ellensége lesz a töröknek. Elfoglalták a legerősebb várat, melyet az új vajda csudás gyorsasággal épített Lengyelország határa felé. Ha ezt a sérelmet a

török nem fogja megbosszulni, tudni fogjuk, hogy máshol van elfoglalva. Vajha úgy lenne, hogy míg ez a saját sebeit gyógyítja, a mieink valami időt nyernének lelkük és erejük összezedésére! A lengyel király (I. Zsigmond) az ő szomszédait, a románokat tőle lehetőleg segítené (vicinos suos, Valachos posset optime adjurare), ha a tatárok az ő birodalmát nem háborgatnák. De ezek a múlt télen is hirtelen való betöréssel sok zsákmányt raboltak és úgy látszik, tovább akarnak nyomulni“.

Ugyancsak Regensburgból 1541 április 20-án ezt írja Kálvin: „A töröktől sok ázsiai nép elpártolt, ennél fogva a perzsa háborúban magára maradt s így kevésbé háborgatja Magyarországot. Ezt Magyarországból írták, de alig merek neki hitelt adni. Kivanom inkább, mint hiszem. Ma is hírül hozták, hogy a barátot aki a királynak kormányát igazgatja az ő kiskorúsága alatt, az övéi elfogták. Ennél fogva nem kételkednek, hogy ez alkalomból Buda Ferdinánd kormányára a á jut“. Leírja azután, hogy sok katona gyűlt a török ellen a brémai püspökség területén s vezérük, valószínűleg, Henrik, braunschweigi herceg lesz.

Bucer ugyancsak Regensburgból 1541 június 16-án már azt írja, hogy a török megérkezett Budára és azt az ostrom alól fölmentette. Ennél azonban, mint tudjuk, több történet, mert Szulejmán Budát később a maga részére foglalta el.

Regensburgból 1541 július 6-án azt írja Kálvin, hogy a császár, aki akkor birodalmi gyűlést tartott ott, a gyűlésen tanácskozott a magyar és osztrák követekkel a török ellen küldendő sürgős segítség tárgyában. A magyar követség feje és ékesszavú szónoka *Frangepán* Ferenc, akkori egri püspök (később kalocsai érsek) volt.

Érdekes Sultzernek 1542-ben (szept. 16.) Kálvinhoz intézett levele, mely azzal a gyalázatos verességgel foglalkozik, melyet a török ellenében szenvedtek a keresztyén hadak. Mint írja a németek ezért a magyarokat okolták, de tudvalevőleg ezúttal is, mint 1541-ben Pest mellett a vezérek ügyetlenségében, főként a tehetetlen Braunschweigi Joákimban volt a hiba, meg a németek és olaszok egyenetlenkedésében.

S. Szabó József.

(Vége köv.)

Közélet

Keresztyének egyessége

című cikkemre, Bessenyei Lajos tanár úr, a Hajdúföld című lap január 16-i számában válaszolt. Azt mondja, hogy abban az írásban, melyet a keresztyének egyesiségének megzavarására alkalmasnak találtam, sordino nélkül mondta el az igazságot. Itt van köztünk a vélemény eltérés. Én nem éreztem a hangfogó hiányát, sőt a cikk *hangját* rikoltás nélkülinek, művelt emberekhez illőnek ítélem és ítélem. A cikk *tartalma* az, ami bántó. Bessenyei tanár úr közvetve még is elismeri, hogy nem egészen igazság, amit írt, mert hiszen igaznak fogadja el cikkem azon tételét, mely szerint a protestáns államok mentesebbek tudtak maradni a destruktív irányoktól, mint a katolikus államok. Ennek elismerésével pedig kizárja azon tételének helyességét, mely szerint a

reformáció a természet törvénye szerint (tehát *szükségképen*). sülyedne ezen irányzat uszályhordozójává.

Úgy látszik eszerint, első cikkét most már csak a magyar protestantizmusra nézve tartja fenn. Cikkének a magyar protestantizmusra vonatkozó része azonban nem jelenhetett meg. Lovagiatlanság volna fegyverétől megfosztott ellenfél ellen küzdeni: így tehát a kérdésnek ezen része feletti vitát akkorra halasztom, mikor Bessenyei úrnak módjában lesz bizonyítékait előterjeszteni.

Bessenyei úr az én cikkemnek „személyi” részéről is tesz említést. Abban személyi vonatkozás egy szó sincs. Van erőteljes tárgyi kritika, tárgyi tévedésekről. A Bessenyei úr jóhiszeműségéről meg vagyok győződve és férfiasságát, tudományos képzettségét kötelelességtudását, tiszta erkölcsét sokra becsülöm. Épen azért fájtnak tőle az egyházunkat ért igazságtalan kritika.

Azt kérdelem tőle, mint tisztességesen az igazságra törekvő embertől:

ha most valaki a római katolicizmust destruktívnak és hazafiatlannak mondaná azért, mert plébánus lehetett Hock János, mert ezen egyház szerzetes iskolái nevelték az ország minden nagyobb városában szép számmal található különböző Fáber Oszkárokat, mert ezen egyház keblén élt Juriga meg Jehlicka s ennek az egyháznak papjai közt azokhoz az eszményekhez, melyek minket lelkesítenek, sokan váltak hűtlenné, — igazságos ítéletű, a tényeket jól ismerő s hazánk történelmét igazán megértő embernek tartaná?

Én nem.

És arról az emberről, ki így támadná a katolicizmust, azt állítanám, hogy rossz szolgálatot tesz a keresztyének együtt működésének és a nemzeti egységnek.

Hát akkor ne fájjon nekem, ha a protestánsok közt is levő Hock Jánosok és Fáber Oszkárok miatt az egész protestantizmust bántják?

Az általánosítás sohasem igazságos. De ha a zsidóságnál, amely a polgári társadalmi rend hőséül Vázsonyi Vilmost produkálja, általánosítanak, még csak megértem.

Am ne felejtse el senki, hogy a magyar protestantizmus nemcsak adta, hanem *nevelte* az országnak Tisza Istvánt és Horthy Miklóst.

Talán hát mégsem gyalázta im magát a nemzet- és vallásellenes irányzat uszályhordozójává?

Bessenyei kollegám nyilván mást írt, mint amit akart.

Ennek a férfias beismerése máskor sem volna szégyen, most meg szinte hazafias kötelesség.

Sokkal nagyobb véleményel vagyok Bessenyei felől, sem hogy ezt ne remélném.

Kun Béla.

Boldog ember az, aki a kísértésben kitart; mert minekutána megpróbáltatott, elveszi az életnek koronáját, amit az Úr ígért az őt szeretőknek.

JAKAB 112

Különfélék.

Márk Endro ünneplése. Oregszenek az emberek és ime Márk Endre is betöltötte hetvenedik esztendejét. Ezek szerint hivatalosan öreg úrrá lett, de ezt nem hiszi ő maga sem, más sem. A szinte példátlanul mértékletes életmód s a mindig derült kedély megőrizték testi és szellemi frissességét olyannyira, hogy ma sincs semmiféle munka, amit vállalni ne merne s végezni ne bírna. Az élet sorja nagyon sokat változott azóta, mikor mint hetedik gimnázista fiú gyalogszerrel s tiz forint vagyonnal először Debreczenbe érkezett. Polgári és egyházi megtisztelések, szerető család és nagybecsülő barátok tehetik életét boldoggá. De ami legboldogabbá teszi, az az igazi buzgó református keresztyén vallásosság, amit magával hozott Debreczenbe a szatmármegyei kis falusi paróchiáról. A tiz forint — hajh — hamar elfogyott s ha jött helyette más száz meg ezer, az boldogságot sohasem adna. De a lelkikincs, melyben édesapja bővebben részesíthette, mint forintokban, változatlanul megvan, és nem is fogy el soha. A debreczeni egyház és kollégium nagyérdemű gondnokát január 7-ki születésnapján sokan keresték fel jó kívánásaikkal, első sorban az egyházkerület és kollégium küldöttsége, élén Baltazár püspökkel.

A debreczeni református főgimnáziumban a tanítás február hó 2-án megkezdődik. 1920 február 1-től kezdve az iskolai *évi díjak* a következőleg vannak megállapítva. Tandíj 240 korona. (nem protestánsoké 480 korona); tápintézetí díjak: 600, 1000, 2000 és 2400 korona; bentlakási díj: I—VI. osztálybelieknek 100 korona, VII—VIII. osztálybelieknek 200 korona. (Az első félévben a tápintézetben 200, 600, 1200 és 1400 koronás díjak voltak, ezek tehát a második félévre a fent jelzett mértékben emeltettek.) Az első félév második negyedében szünetelt a tápintézet, erre az időre tehát nem kell tápintézetí díjat fizetni. A második félévi tápintézetí díj vagy egy összegben fizetendő február elején, vagy két részletben: február elején és április elején. Minden tápintézetí növendéknek hozni kell 3 kg. zsirt, 2 kg szalonnát és 5—5 kg babot, borsót és lencsét. A tandíjat és a bentlakási díjat február elején a második félévre egy összegben kell fizetni. A fizetések a kollégiumi pénztárban (nem a háznagyí hivatalban) teljesítendőek. Az igazgatóság.

Tisztújítás a felsőszabolcsi egyházmegyében. A felsőszabolcsi egyházmegyében esperesnek Kovács Lajos kisvárdai lelkipásztor, gondnoknak Szalánczy Bertalan választatott meg. Lelkészi főjegyző Kun Szabó Gyula, aljegyző pedig Balog Miklós lett. A világi jegyzői állásokra, valamint még több tanácsbírói és tanítóképviseelői megbízásra pótszavazás rendeltetett el. Amidőn az egyházmegye új tisztikarát szeretettel üdvözljük, úgy reájok, mint főképpen a már eddig is sok érdemes munkát végzőknek.

kétségbeeséssel méltán tündöklő elnökségre Isten áldó kegyelmét kívánjuk.

Kerelem. Az egyházkerület által az 567—1915. sz. a. kelt végzés szerint alapított hadi árvaház működését már az előző évben megkezdte. Azonban a kötelezett évjáradékok elmaradása miatt az a veszedelem fenyegeti, hogy egyelőre felbe kell szakítania áldásos munkáját, míg a költségek fedezésére szükséges összeg az ajánlatokból be nem foly. Mivel a befizetés késedelmét a közlekedési nehézségek okozzák: az egyházkerületi pénztár ezen az úton kéri az ajánlatot tevő egyházakat, hogy a közelökben működő valamelyik olyan pénztárat közvetítse ével, mely a Debreczeni Hitelbankkal vagy az Alföldi Takarékpénztárral összeköttetésben van, szíveskedjenek a hátralékban maradt évjáradékot az egyházkerületi pénztár javára mielőbb átutalni.

Tanítói konferencia. A debreczeni református tanítói testület körében folyó hó 23. és 24. napján délelőtt 9—1 óráig konferencia volt a következő tétel alapján: A vallásitanítás mai jelentősége. A tanító egyénisége. A fegyelmzés. A vasárnapi iskolák. Az énektanítás ügye es Teendők az Isten országára érdekében. Mindkét napon istentisztelet előzte meg a tárgyalást, melyre Lapunk jövő számában még visszatérünk.

Iparosok jótékonyága. A szatmárnémeti református egyház isklaba járó szegény és arvagyermekek részére az ottani timárok bőrányagot ajánlottak fel, amiből a vállalkozó cipészek és csizmadiák készítenek a lábukat. Ez is a hitélet mérvét mutatja.

Egyetemi halgatók segélyezésére a debreczeni városi tanács 10.000 koronát adott. A segélyező bizottságba a város három tagot küldött.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

95—1920.

Pályázat

a bihari református egyházmegyében fekvő nagykakucsai lelkesítő állásra, amelynek díjlevele a következő: „1. Párberképen minden egész ágytól 2 véka, minden fél ágytól 1 véka gabona. 2. Minden egész ágytól egy szekér, fél ágytól fél szekér galyfa, vagy helyettén készpénzben 2 kor., illetőleg 1 kor. 3. Minden egész ágytól „Mária” címen 68 fill., fél ágytól 34 fillér. 4. Hét kat. hold szántóföld, amelyből kettő köblös földet az egyház egyszer meggarolni, mag alá megszántani, a lelkész által adott maggal bevetni, a termést learatni, keresztbe rakni és behordani köteles. 5. Négy hold kaszáló, melyet az egyház lekaszálni, felgyűjtetni, boglyába

rakatni és behordatni tartozik. 6. Nyolc hold legelő. 7. A vasut által kisajátított föld 85 kor. 80 fill. értékének évi kamata. 8. Örlés egy évben négyszer. 9. Stóla. 10. Kongrua 851 kor. 64 fill.; közalapi tőke segély 350 kor., államszegély 150 kor.; ezekért az egyházközség felelősséget nem vállal. 11. Lakás kerttel, amelynek szántás alá eső részét az egyház megszántatja. A nyolc hold legelő kivételével a földadót az egyház fizeti. A természetbeni járandóságok és szolgáltatásokért az egyház ez idő szerint 221 kor. 72 fillért fizet. Beruházási megváltás nincsen. Az állás a választás jogerőre emelkedése után azonnal elfoglalandó. A pályázni kívánók lelkészi oklevéllel és illetékes esperesök által látalmazott szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt kérvényeket Sulyok István esperes, Nagyvárad címen az 1920. évi február hó 15-ik napjáig nyujtsák be“.

Debreczen, 1920. évi január hó.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Cenzurat de Sublocotenentul HORIA.

!MEGNYILT!

DEBRECZEN SZABAD KIRÁLYI VÁROS
ÉS A TISZÁNTULI REFORMÁTUS EGY-
HÁZKERÜLET KÖNYVNYOMDA-VÁLLA-
LATA ÁLTAL ALAPITOTT VAVAVAVAV

MÉLIUSZ

KÖNYVKERESKEDÉS

KÖNYVKIADÓHIVATAL, ZENEMŰ-, PA-
PIR- ÉS ÍRÓSZERKERESKEDÉS VAVAV

DEBRECZEN,
FERENCZ JÓZSEF-UT 26.

